

Rok 2012: jaká připluje labuť? Černá?

Author: Petr Bým | Published: 22.12.2011

Politici, bankéři, top-management i ekonomové jsou v současnosti stran předvídání budoucnosti evidentně umírněnější a skromnější. To ale neznamená, že o povahu zítřků ekonomiky globální i těch národních se lidé zajímají méně. Naopak - protože té nejbližší budoucnosti se alespoň trochu obává každý. Jenže prognózy, předpovědi a odhady v současných poměrech nijak valně nevycházejí. Proto se jich valná část ekonomů vzdala a omezuje se na výčet faktorů a okolností, s nimiž bychom měli počítat. Jejich druhá část (dosud početná) pokračuje ve starém duchu. Tito haruspikové za časů konjunktury z růstu ve výši 3 % věstili růst 5 %, z toho pak zvýšení na 7 % a tak dále ad infinitum. Dnes je to opačně, ale je to vlastně tentýž song: na základě jedné krize se varuje před druhou a ještě dříve, než ta případně vypukne, se varovným prstem ukazuje na možnost vzniku krize třetí. Tento postup nemá chybu: pokud se chmurné vize naplní, je autor označen za skutečně prozíravého odborníka, pokud ne, všichni mu rádi odpustíme v radosti, že se ta či ona kalamita nekonala - a ostatně opatrnosti není nikdy nazbyt. (Slovy esejisty Alaina de Bottona: „Zdá se, že příroda už před dávnými věky poskytla jakousi zásadní evoluční výhodu těm příslušníkům našeho živočišného druhu, kteří se neustále sužovali obavami o to, co bude dál. Tito naši předkové si sice nejspíš nedokázali své prožitky patřičně vychutnat, ale právě oni přežili a utvářeli pak charakter svých potomků, zatímco jejich uvolněnější současníci, schopní plně prožívat přítomnou chvíli i místo, na které je osud právě postavil, skončili násilnou smrtí, nabodnuti na rozích nějakého nepředvídaného bizona.“)

Včera, dnes a ...

Na tradičním adventním setkání Stavebního fóra bylo slyšet hlavně ty skromnější a obezřetnější protagonisty ekonomické praxe a teorie. I tady ale zaznělo nemálo zajímavých informací, originálních postřehů i miniprognóz. Unijní ekonomiku trápí krize bankovního systému, veřejných financí a někde panuje i nerovnováha v oblasti zahraničního obchodu, nicméně česká ekonomika takovými neduhy netrpí; ve Španělsku je k máni milion (!) nových volných bytů; v Praze se letos začalo stavět více bytů než loni, ale napřesrok to zase má být méně; banky se obávají směrnice Basel III; naše DPH čeká sjednocení na úrovni 20 %; současné investiční příležitosti na realitním trhu se v dohledné době už nejspíš nebudou opakovat; „udržitelný rozvoj“ je tak trochu bezobsažná módní mantra; na tuzemském rezidenčním trhu se pomalu zarovnává propast mezi představami prodejců a kupců; české hotely letos vykázaly meziročně pokles o 5 milionů noclehů; evropské banky si navzájem nevěří a tak rostou jejich vklady u Evropské centrální banky. Co to ale vypovídá o hospodářském průběhu roku 2012? Jako jediný se o prognózu pokusil ekonom Pavel

Kohout: „České ekonomice nehrozí žádné katastrofy. To, co nás očekává, bude jakési loudání.“

Nahodilost jako pravidlo

Bohužel ani Pavel Kohout nemusí mít pravdu. Byť vychází především ze střídavého a realistického hodnocení situace - a právě proto. Stále více se totiž ukazuje, že živá ekonomika vlastně více než na základě matematických modelů, statistických výpočtů, číselných řad, historických analogií a podobných víceméně exaktních a uchopitelných pravidel, funguje a vyvíjí se podle společenské atmosféry, nálad a módních hnutí, tedy jevů iracionálních nebo přinejmenším ne-exaktních. A vedle nich - ale také v jejich důsledku - je stále více patrnější klíčový význam oněch v titulku zmíněných černých labutí. Pro N. N. Taleba - autora populární a oceňované knihy „Černá labuť“ - jsou symboly naprosto nepředvídaných jevů, které čas od času poruší všechna pravidla, zákony, tradice, zkušenosti a očekávání a které zásadním způsobem ovlivňují život celé společnosti (ilustrativním příkladem je 11. září 2001). A skoro se zdá, že nahodilost, nepředvídatelnost, nestálost a „volatilita“ všeho a všech je zásadním parametrem současného dění - a stává se tak pravidlem a zákonitostí.

Labutí ruleta

Jaké černé labutě k nám mohou připlout po dnes tak neklidné hladině hospodářského žití? Jejich základním znakem je samozřejmě prognostická neuchopitelnost, ale pokusme se i s tímto vědomím alespoň o malý odhad vysloveně tuzemského ražení. Tak například málokdo předvídá, že by se naše vláda přestala řídit svými tělesnými, psychickými a koaličními potřebami a začala naslouchat i jiným. Hezkou kupu labutích vajíček přitom představuje poslední balíček návrhů až dosud víceméně bezmocného NERVu. Za zmínku stojí třeba zdanění baleného tabáku a tichého vína, zvýšení daně z převodu nemovitostí na 5 %, vyšší zdanění bank a pojišťoven, rozšíření programu Zelená úsporám na veřejné budovy nebo metodologická změna - monitorovat nikoli HDP či inflaci, ale vývoj efektivního kurzu koruny, produktivity práce a exportní výkonnosti české ekonomiky. Pozoruhodné - vzhledem k tomu, že obavy ze ztráty zaměstnání mají dvě třetiny produktivní české populace a naprostá většina zaměstnaných by byla ochotná pracovat za menší mzdu nebo i mimo svůj obor - jsou návrhy NERVu na krácení pracovní doby a adekvátní snížení mezd („ať jdou lidé v pátek domů legálně“) a na podporu zkrácených pracovních úvazků. Bohužel ani NERV už není tou pravou předzvěstí přiletu unikátních opeřenců. Onen poslední balíček obsahuje hlavně navyšování daní a jiných odvodů, tedy posilování příjmové stránky veřejných rozpočtů, méně ovšem hýří nápady na úspory ve výdajích - patrně při vědomí nemožnosti takové podněty prosadit do praxe.

Dva plány

Co se týká světa globálního, tam mohou ornitologické prognózy určitě být rozmáchanější, ale pravděpodobné nepravděpodobnosti se hledají o to nesnadněji. Černou labutí prvního řádu by se nicméně mohlo stát náhlé a úplné uzdravení ekonomiky EU jako výsledek odvážných a promyšlených reforem unijních mechanismů a přímé a poctivé podpory ze strany USA a Číny - a následně pak celosvětová obnova důvěry v budoucnost, vedoucí k roztočení zarezlých kol poptávky a investic a pak samozřejmě i produkce. Méně potěšitelnou labutí by naopak mohl být další válečný konflikt na Středním východě, který by vyhnal ceny ropy do nevídaných výšin.

Co s tím vším? Vypomožme si zase literaturou, tentokrát čínskou. Mistr Sun ve svém díle O umění válečném varuje hlavně před nedostatečnou přípravou: „Jestliže dobrý plán se vítězstvím završuje, co bude údělem muže, který ni žádného plánu nemá?“ Podniky větší než malé by tedy určitě měly mít pro rok 2012 nějaký plán. A raději hned dva: „normální“ á la Pavel Kohout, tedy bez kalkulace s katastrofami a fatálními otřesy, a vedle něj ještě jeden. Pro jeho pojmenování se sice přímo nabízí „labutí píseň“, ale

nazvěme ho v Čechách už dlouho zdomácnělou „variantou brod“. Podle Taleba jsou totiž černé labutě častěji poslem špatných zpráv - a jejich zobáky tak mohou být stejně ostré jako Bottonovy bizoní rohy.

22.12.2011 08:06, Petr Bým